

5. Проблеми реформування банківської системи України в контексті європейської інтеграції: Інформаційно-аналітичні матеріали. Вип. 8. / В.І. Міщенко, А.В. Шаповалов, В.В. Крилова, Н.В. Гришук. – К.; НБУ. Центр наукових досліджень. 2011. – 266с.

References

1. Dmytrenko M.H., Kochuma I.Yu. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Problems and prospects of Ukraine's banking system]. Visnyk NBU [Bulletin of the National Bank of Ukraine]. no. 3. (2010). pp. 102-107.*

2. Druhov O.O. *Osnovni napriamky reformuvannya bankivskoi systemy Ukrainy [The main directions of reforming in Ukraine's banking system]. Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats DVNZ "Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho Banku Ukrainy" [Problems and prospects of Ukraine's banking system: Collected Scientific works of SHEE "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"]. Sumy, Vol. 9. (2011). pp. 287-291.*

3. Komyliuk R.V. *Naslidky ekspansii inozemnykh bankiv u natsionalni bankivski systemy [The consequences of the expansion of foreign banks in the national banking system]. Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats DVNZ "Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho Banku Ukrainy" [Problems and prospects of Ukraine's banking system: Collected scientific works of SHEE "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"]. Sumy, no. 28. (2010). pp. 148-155.*

4. Pochenchuk H.M. *Problemy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy v umovakh nestabilnosti svitovoho finansovoho prostoru [The problems of Ukraine's banking system in the conditions of an unstable global financial space]. Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky: zbirnyk naukovykh prats [Theoretical and applied problems of the economy: Collected scientific works]. Kyiv: VPTs "Kyiv University", no. 20. (2010). pp. 101-108.*

5. Mishchenko V.I., Shapovalov A.V., Krylova V.V., Hryshchuk N.V. *Problemy reformuvannya bankivskoi systemy Ukrainy v konteksti yevropeiskoi intehtatsii: Informatsiino-analitychni materialy [Problems of reforming in Ukraine's banking system in the context of European integration: Information-analytical materials]. Kyiv: NBU "Centre of the scientific researches", no. 8. (2011). 266 p.*

ДАНИ ПРО АВТОРА

Дыба Лариса Миколаївна, старший викладач кафедри політичної економії
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Григорія Сковороди»
вул. Покровська 44, кв.18, м. Переяслав-Хмельницький, 08400, Україна.
e-mail: chita_dog@mail.ru

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Дыба Лариса Николаевна, старший преподаватель кафедры политической экономии
ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ им. Григория Сковороды»
ул. Покровская 44, кв.18, г. Переяслав-Хмельницкий, 08400, Украина.
e-mail: chita_dog@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Dyba Larysa Mykolaivna – senior teacher of the Department of Political Economy
SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»
Pokrovska St 44|18 street Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, 08400, Ukraine.
e-mail: chita_dog@mail.ru

УДК 336.15

ВИДАТКИ БЮДЖЕТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН

Карамушка Л.І.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання планування видатків бюджетів місцевого самоврядування.

Метою дослідження є розкриття сутності видатків місцевих бюджетів у системі міжбюджетних відносин.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. Розкрито сутність видатків місцевих бюджетів у системі міжбюджетних відносин. Виявлено особливості формування видатків бюджетів місцевого самоврядування в умовах економічних перетворень. Визначено, що реалізація бюджетного процесу із застосуванням програмно-цільового методу має передбачати підвищення рівня прозорості та ефективності використання коштів місцевих бюджетів; посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевих результатів та контролю за ефективністю здійснених видатків; планування видатків місцевих бюджетів на наступний бюджетний період із урахуванням соціально-економічних результатів, отриманих внаслідок реалізації бюджетних програм у попередньому періоді. На даний час існує потреба у підвищенні прозорості та ефективності видатків місцевих бюджетів, забезпеченні їх зв'язку із стратегічними цілями соціально-економічної політики адміністративно-територіальних одиниць. Розвинуто підходи щодо формування бюджетних програм на основі пріоритетів державної та регіональної політики, стратегічних планів розвитку територій та галузей економіки на середньо- та довгострокову перспективу. Доцільне наукове обґрунтування розмежування видатків між ланками бюджетної системи, визначальним фактором якого має стати ефективність використання бюджетних коштів.

Галузь застосування результатів роботи. Місцеві бюджети. Планування видатків бюджету у системі міжбюджетного регулювання.

Висновки. Видатки місцевих бюджетів є ефективним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку територій. Особливості функціонування видатків місцевих бюджетів виявляються у їх складі та структурі, а ефективність їх планування визначає рівень результативності здійснення місцевими органами влади покладених на них функцій і повноважень. Планування видатків місцевих бюджетів є важливою складовою системи фінансового управління, що забезпечує формування бюджетних показників шляхом встановлення цілей як на наступний бюджетний період так і на перспективний період з метою підвищення ефективності, дієвості та прозорості бюджетного процесу. Реформування системи планування видатків місцевих бюджетів повинно відбуватись із урахуванням досвіду країн з розвинутою та перехідною економікою, у тому числі в частині запровадження програмно-цільового методу та середньострокового планування в бюджетний процес на рівні місцевого

самоурядування. Підхід розвинутих європейських країн до програмно-цільового бюджетування є важливим з точки зору необхідності посилення бюджетної дисципліни та підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів завдяки їх багаторічному плануванню та раціоналізації розподілу бюджетних коштів за пріоритетними напрямками регіонального розвитку. Під час розробки методологічної бази для складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом доцільно врахувати відповідний досвід в частині впровадження системи моніторингу й оцінки бюджетних програм на основі результативних показників їх виконання.

Ключові слова: бюджетні відносини, бюджетна система, видатки місцевих бюджетів, програмно-цільовий метод планування бюджету, соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць.

РАСХОДЫ БЮДЖЕТОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Карамушка Л.И.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы планирования расходов бюджетов местного самоуправления.

Целью исследования является раскрытие сущности расходов местных бюджетов в системе межбюджетных отношений.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе системный, структурный, сравнительный, факторный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. Раскрыта сущность расходов местных бюджетов в системе межбюджетных отношений. Выявлены особенности формирования расходов бюджетов местного самоуправления в условиях экономических преобразований. Определено, что реализация бюджетного процесса с применением программно-целевого метода должно предусматривать повышение уровня прозрачности и эффективности использования средств местных бюджетов; усиление ответственности распорядителей бюджетных средств за достижение конечных результатов и контроля за эффективностью предпринятых расходов; планирование расходов местных бюджетов на следующий бюджетный период с учетом социально-экономических результатов, полученных вследствие реализации бюджетных программ в предыдущем периоде. В настоящее время существует потребность в повышении прозрачности и эффективности расходов местных бюджетов, обеспечении их связи со стратегическими целями социально-экономической политики административно-территориальных единиц. Развита подходы к формированию бюджетных программ на основе приоритетов государственной и региональной политики, стратегических планов развития территорий и отраслей экономики на средне- и долгосрочную перспективу. Целесообразное научное обоснование разграничения расходов между звеньями бюджетной системы, определяющим фактором, которого должна стать эффективность использования бюджетных средств.

Область применения результатов работы. Местные бюджеты. Планирование расходов бюджета в системе межбюджетного регулирования.

Выводы. Расходы местных бюджетов является эффективным инструментом регулирования социально-экономического развития территорий. Особенности функционирования расходов местных бюджетов проявляются в их составе и структуре, а эффективность их планирования определяет уровень результативности осуществления местными органами власти возложенных на них функций и полномочий. Планирование расходов местных бюджетов является важной составляющей системы финансового управления, что обеспечивает формирование бюджетных показателей путем установления целей как на следующий бюджетный период, так и на перспективный период с целью повышения эффективности, действенности и прозрачности бюджетного процесса. Реформирование системы планирования расходов местных бюджетов должно происходить с учетом опыта стран с развитой и переходной экономикой, в том числе в части внедрения программно-целевого метода и среднесрочного планирования в бюджетный процесс на уровне местного самоуправления. Подход развитых европейских стран программно-целевого бюджетирования является важным с точки зрения необходимости усиления бюджетной дисциплины и повышение эффективности расходов местных бюджетов благодаря их многолетнему планированию и рационализации распределения бюджетных средств по приоритетным направлениям регионального развития. Во время разработки методологической базы для составления и выполнения местных бюджетов по программно-целевому методу целесообразно учесть соответствующий опыт в части внедрения системы мониторинга и оценки бюджетных программ на основе результативных показателей их выполнения.

Ключевые слова: бюджетные отношения, бюджетная система, расходы местных бюджетов, программно-целевой метод планирования бюджета, социально-экономическое развитие административно-территориальных единиц.

EXPENDITURES OF LOCAL BUDGETS IN THE SYSTEM OF INTERBUDGETARY RELATIONS

Karamushka L.I.

The subjects of research are theoretical and practical issues of planning expenditures of the budgets of local self-government.

The aim of the study is to disclose the essence of expenditures of local budgets in the system of interbudgetary relations.

Research methods. In the work applied a set of scientific methods and approaches, including systemic, structural, comparative, factor methods, which enabled the conceptual unity of research.

Results of work. The essence of expenditures of local budgets in the system of interbudgetary relations. Peculiarities of the formation expenses of the budgets of local self-government in the conditions of economic reforms. Determined that the implementation of the budget process with the use of program-target method should provide the transparency and efficiency of local budgets; strengthening the accountability of managers of budget funds for the achievement of outcomes and monitoring the effectiveness of expenses; scheduling expenditures of local budgets for the next budget period based on socio-economic outcomes resulting from the implementation of budget programs in the previous period. Currently, there is a need to increase the transparency and efficiency of expenditures of local budgets, ensuring their connection with the strategic goals of socio-economic policy of the administrative-territorial units. Developed approaches to the formation of budget programs based on the priorities of the national and regional policy, strategic plans of development of territories and sectors of the economy in the medium and long term. Appropriate scientific justification for the separation of costs between the links of the budget system, the determining factor must be the effective use of budgetary funds.

Scope of results. Local budgets. Planning of budget expenditures in the system of budgetary control.

Conclusions. Expenditures of local budgets is an effective tool for the regulation of socio-economic development of territories. Features of functioning of local expenditures occur in their composition and structure, and the effectiveness of their planning determines the level of performance by local authorities of their functions and powers. Planning of expenditures of local budgets is an important component of a financial management system that ensures the formation of budgetary performance by establishing objectives for the next budget period and the prospective period with the aim of improving efficiency, effectiveness and transparency of the budget process. Reforming the system of planning of expenditures of local budgets should take into account the experience of countries with developed and transition economies, including the introduction of performance budgeting and medium-term planning into the budget process at the local government level. The

approach developed European countries to program budgeting is important from the point of view of the need to strengthen fiscal discipline and improving the efficiency of expenditures of local budgets through their long-term planning and rationalization of budget allocation in priority areas of regional development. During the development of methodological basis for the compilation and execution of local budgets by program-target method, it is advisable to take into account relevant experience in system implementation, monitoring and evaluation of budget programs based on effective indicators of their performance.

Key words: *fiscal relationships, budgetary system, the expenditures of local budgets, performance budgeting budget planning, socio-economic development of the administrative-territorial units.*

Постановка проблеми. Становлення системи планування видатків місцевих бюджетів в Україні, реформування її складових, у тому числі принципів, методів, механізму взаємодії учасників планування, відбувалося одночасно із розвитком інституту місцевого самоврядування, удосконаленням нормативно-правової та методологічної бази у сфері бюджетного планування. Реформування системи планування видатків місцевого самоврядування потребує розробки ефективної методики оцінки результативності використання бюджетних коштів; зосередження уваги на визначенні якісних показників, що забезпечить встановлення зв'язку між витраченими ресурсами і отриманими результатами; формування бюджетів з урахуванням стратегічних цілей соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу; підвищення рівня відповідальності за результати діяльності, у тому числі пов'язаної із плануванням видаткової частини місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень зарубіжних вчених у сфері суспільних та місцевих фінансів, можна назвати праці Ш.Бланкарта[1], А.Вагнера, П.Самуельсона[7], Дж.Стігліца, В.Танзі, М.Ходоровича, Х.Циммерманна[9].

Питанням формування видатків місцевих бюджетів у системі міжбюджетних відносин присвячені праці вітчизняних вчених: А.Бурячка[2], В.Зайченко[3], О.Кириленко[5], І.Луїнової[4], А.Мяковського[6], В.Федосова[8], І.Чугунова [10] та інших.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання планування видатків бюджетів місцевого самоврядування.

Метою статті є розкриття сутності видатків місцевих бюджетів у системі міжбюджетних відносин.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі системний, структурний, порівняльний, факторний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати дослідження. Місцеві бюджети посідають важливе місце в економічному та соціальному розвитку країни і є вагомим інструментом державного регулювання та міжтериторіального перерозподілу валового внутрішнього продукту. Фінансування більшості бюджетних видатків соціального спрямування здійснюється через місцеві бюджети. Передусім це стосується виплат із соціального забезпечення населення, утримання закладів соціально-культурної сфери. Місцеві бюджети є основним інструментом реалізації регіональної політики та вирішення таких важливих завдань як структурна перебудова економіки, вирівнювання соціально-економічного розвитку територій. Видатки місцевих бюджетів визначаються функціями та завданнями, які виконують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, у тому числі в частині делегованих їм державою повноважень. Особливості функціонування місцевих бюджетів виявляються у складі та структурі їх видаткової частини, що повинні відображати регіональні пріоритети фінансово-економічної політики.

Виконання повноважень місцевими органами влади потребує здійснення видатків із відповідних бюджетів, відмінності у формуванні доходів та у складі й обсягах видатків бюджетів місцевого самоврядування обумовлюють необхідність проведення міжбюджетного регулювання. Основою міжбюджетного регулювання є розмежування видатків між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів передбачає необхідність врахування особливостей місцевих бюджетів та їх впливу на формування обсягу видатків, зменшення фактичних диспропорцій між місцевими бюджетами.

Видатки місцевих бюджетів повинні відігравати роль важелів, через які органи виконавчої влади впливають на соціально-економічний стан та розвиток адміністративно-територіальних одиниць. Співвідношення напрямів забезпечення власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування відображає ступінь достатності фінансових ресурсів місцевого бюджету для ефективного розвитку територіальних громад. Не зважаючи на позитивні в цілому зрушення, які відбулися у вітчизняній фінансовій системі із прийняттям Бюджетного кодексу України, видаткова частина місцевих бюджетів потребує певного удосконалення. Механізм упорядкування видаткових повноважень характеризується не у достатній мірі чітким розподілом функцій між рівнями державної влади, спрямуванням переважної частини фінансових ресурсів місцевих бюджетів на виконання делегованих повноважень, що в певній мірі обмежує фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. З огляду на зазначене, удосконалення видаткової частини місцевих бюджетів має відбуватися у напрямі розширення власних видаткових повноважень органів місцевого самоврядування, виходячи із цілей досягнення ефективності використання коштів місцевих бюджетів.

Важливими перевагами розподілу бюджетних коштів шляхом проведення формульних розрахунків є розмежування видатків місцевих бюджетів на основі чіткої та стабільної формули, що дозволяє використовувати принципи перспективного планування і прийняти раціональні рішення щодо використання бюджетних коштів. Основою міжбюджетного регулювання є розмежування видатків і доходів між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень між центральними органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Виконання таких повноважень залежить від діючої системи міжбюджетних відносин. Вирівнювання фінансового потенціалу територій є важливою передумовою справедливого розподілу доходів, без чіткого упорядкування функцій між центральними та місцевими органами державної влади у сфері надання суспільних послуг важко досягти ефективного розподілу фінансових ресурсів у межах економіки. Удосконалення видаткової частини місцевих бюджетів має відбуватися у напрямі розширення власних видаткових повноважень органів місцевого самоврядування, виходячи із цілей досягнення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, та встановлення чіткого розподілу повноважень між рівнями влади.

Доцільне наукове обґрунтування розмежування видатків між ланками бюджетної системи, визначальним фактором якого має стати ефективність використання бюджетних коштів. Крім того, досягнення оптимальності у сфері розподілу видаткових повноважень повинно спиратися на принцип, відповідно до якого місцеві органи влади мають відповідальність за фінансування тих суспільних благ, для яких важливим є врахування потреб місцевого населення. Зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами є запорукою вирішення проблем територіального розвитку. При цьому обґрунтоване закріплення за місцевим самоврядуванням видаткових повноважень на стабільній основі є визначальним чинником становлення дієздатної та ефективної місцевої влади та подальшого соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Дослідження зарубіжного досвіду планування бюджетних видатків дозволило визначити пріоритетні напрями реформування вітчизняної системи планування видатків місцевого самоврядування, основними з яких мають бути: запровадження програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні, розробка та впровадження системи моніторингу й оцінки соціально-економічної результативності видатків місцевих бюджетів за допомогою якісних і кількісних показників. Євроінтеграційний розвиток держави передбачає ефективне рівномірне функціонування територій, здатних вирішувати завдання регіонального значення, що потребує відповідного фінансового забезпечення та реалізується через систему формування бюджетів

місцевого рівня. Тому актуальним є питання удосконалення принципів планування видаткової частини місцевих бюджетів, основним з яких має бути підвищення зацікавленості місцевих органів влади на всіх рівнях управління в ефективності бюджетних видатків. Світовий досвід у сфері бюджетного планування показує, що формування видаткової частини місцевих бюджетів повинно здійснюватись із урахуванням особливостей соціального й економічного розвитку країни та територій, що надасть можливість підвищити ступінь обґрунтованості та передбачуваності у проведенні бюджетної політики на рівні місцевого самоврядування [3].

Питома вага фінансування видатків соціально-культурної сфери у минулому році становить 82,7 відсотка, найбільшими серед них є видатки на освіту – 32,1 відсотка, охорону здоров'я – 23,5, соціальний захист та соціальне забезпечення – 22,0 відсотка. Видатки на виконання функцій у сфері житлово-комунального господарства та транспорту, дорожнього господарства і зв'язку складають 2,9 та 2,5 відсотка відповідно. Частка капітальних видатків у структурі загального фонду становить 3,7 відсотка, у структурі спеціального фонду понад 60 відсотків – поточні видатки і майже 40 відсотків – капітальні. Питома вага видатків бюджету розвитку не перевищує 3 відсотків, що підтверджує необхідність посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів.

На даний час обсяги видатків місцевих бюджетів є недостатніми для дієвого функціонування територіальних громад, зокрема житлово-комунального господарства, існує потреба у додатковому фінансуванні житлового фонду, автомобільних доріг, каналізаційних і очисних споруд. Доцільним є підвищення рівня стабільності, прозорості та ефективності місцевих бюджетів, що є можливим за умови запровадження відповідної методології бюджетного планування.

Формування місцевих бюджетів має ґрунтуватись на прогнозних та програмних документах соціально-економічного розвитку територій. Вирішення зазначених питань можливе за умови застосування середньострокового планування видатків місцевих бюджетів, яке дозволяє зосередити увагу на пріоритетних цілях економічної політики на перспективний період. Середньострокове планування видатків місцевих бюджетів передбачає оцінку наявних ресурсів із урахуванням макроекономічних тенденцій, зокрема динаміки реального валового внутрішнього продукту, індексу споживчих цін, соціальних стандартів.

Необхідними складовими у системі управління видатками місцевих бюджетів мають стати контроль за використанням бюджетних коштів з метою оцінки рівня ефективності виконання місцевими органами влади видаткових повноважень. Для реалізації зазначеного доцільно використовувати такі групи показників: планові та фактичні бюджетні показники, фінансові коефіцієнти, показники результативності використання бюджетних коштів, показники вартості одиниці послуги, продукту.

На даний час існує потреба у підвищенні прозорості та ефективності видатків місцевих бюджетів, забезпеченні їх зв'язку із стратегічними цілями соціально-економічної політики адміністративно-територіальних одиниць. Одним із основних напрямів реформування місцевих бюджетів є запровадження системи їх формування, орієнтованої на виконання пріоритетних завдань розвитку регіонів у найбільш ефективний спосіб, зокрема із використанням програмно-цільового методу. Складовими програмно-цільового методу є бюджетні програми, їх відповідальні виконавці, паспорти цих програм, результативні показники бюджетних програм та фінансові інструменти, притаманні цьому методу, моніторинг та оцінка ефективності виконання бюджетних програм. При програмно-цільовому методі увага зосереджується не стільки на розвитку мережі та утриманні штатів установ, скільки на результатах реалізації бюджетних програм. Використання програмно-цільового методу на місцевому рівні в умовах недостатності бюджетних коштів дозволить забезпечити збільшення інвестиційних і кредитних ресурсів.

Реалізація бюджетного процесу із застосуванням програмно-цільового методу має передбачати наступне: підвищення рівня прозорості та ефективності використання коштів місцевих бюджетів; посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевих результатів та контролю за ефективністю здійснених видатків; планування видатків місцевих бюджетів на наступний бюджетний період із урахуванням соціально-економічних результатів, отриманих внаслідок реалізації бюджетних програм у попередньому періоді; формування бюджетних програм на основі пріоритетів державної та регіональної політики, стратегічних планів розвитку територій та галузей економіки на середньо- та довгострокову перспективу [6].

Розробка бюджетних програм місцевого самоврядування в галузях освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, соціального захисту сім'ї, дітей та молоді, житлово-комунального господарства з метою посилення ступеню впливу регулювання міжбюджетних відносин на соціально-економічний розвиток адміністративно-територіальних одиниць має здійснюватись із урахуванням єдиних методологічних підходів до формування місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом. Розроблено та запропоновано методологічні засади оцінки результативності бюджетних програм при складанні та виконанні місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом, що ґрунтуються на системі відповідних інтегрованих показників та передбачають оцінку таких складових: фінансової частини бюджетної програми, результативності бюджетної програми, адміністративного управління бюджетною програмою, ефективності використання ресурсів бюджетної програми.

Проведений аналіз реалізації бюджетних програм головних розпорядників коштів місцевих бюджетів засвідчив певні позитивні досягнення економічного та соціального розвитку. Основними результатами реалізації бюджетних програм у галузі охорони здоров'я стали збільшення тривалості життя, у тому числі внаслідок придбання сучасного обладнання; у галузі освіти – модернізація навчально-матеріальної бази та покращення умов перебування дітей у навчальних закладах; у житлово-комунальній сфері – реконструкція та ремонт мереж водопостачання та водовідведення, поліпшення експлуатаційних якостей та технічного стану дорожнього господарства, економія електричної енергії завдяки впровадженню енергозберігаючих заходів та технологій. Запропоновані методологічні засади складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом сприятимуть переходу місцевих органів влади на більш ефективний рівень реалізації бюджетної політики, спрямований на зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку територій.

У сучасних умовах особливого значення набуває питання використання місцевих бюджетів як інструменту соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць і фінансової основи забезпечення повноважень центральних та місцевих органів влади під час виконання закріплених за ними зобов'язань. Побудова ефективної моделі економіки потребує теоретичного переосмислення і практичного дослідження фінансових ресурсів місцевих органів влади, удосконалення видатків відповідних бюджетів, механізму їх планування й визначення ролі у збалансованому функціонуванні територій.

Бюджетні видатки відображають зміст основних функцій і завдань, які виконують органи державної влади та місцевого самоврядування. Склад, структура і динаміка бюджетних видатків мають враховувати державні, регіональні та місцеві пріоритети соціально-економічного розвитку. Крім того, специфіка функціонування та особлива роль місцевих бюджетів виявляється у складі та структурі їхньої видаткової частини. Видатки місцевого самоврядування дають змогу дослідити економічну сутність місцевих бюджетів, фінансову базу місцевих органів влади, на яких покладені функції щодо вирішення завдань місцевого значення, в частині забезпечення населення державними послугами, сприяння всебічному і гармонійному розвитку територій [10].

Враховуючи зазначене, видатки місцевих бюджетів можна класифікувати за: бюджетними програмами, відповідно до програмної класифікації видатків та кредитування бюджету; ознакою головного розпорядника бюджетних коштів, відповідно до відомчої класифікації видатків та кредитування бюджету; функціями, з виконанням яких пов'язані видатки, відповідно до функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету; економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні, відповідно до економічної класифікації видатків бюджету.

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

Євроінтеграційний розвиток держави передбачає ефективно рівномірне функціонування територій, здатних вирішувати завдання регіонального значення, що потребує відповідного фінансового забезпечення та реалізується через систему формування бюджетів місцевого рівня. Тому актуальним є питання удосконалення принципів планування видаткової частини місцевих бюджетів, основним з яких має бути підвищення зацікавленості місцевих органів влади на всіх рівнях управління в ефективності бюджетних видатків.

Основні завдання бюджетного планування видатків можна визначити наступним чином: забезпечення використання єдиних підходів та методів до планування та прогнозування основних бюджетних показників, індикаторів соціально-економічного розвитку; досягнення балансу фінансових ресурсів, встановлення рівноваги між доходами та видатками відповідного бюджету, які необхідно профінансувати з метою реалізації функцій та виконання повноважень центральних та місцевих органів державної влади; визначення пріоритетів у використанні бюджетних коштів із урахуванням цілей, завдань та заходів, передбачених стратегічними планами діяльності уряду, державними програмами соціально-економічного розвитку, цільовими програмами розвитку окремих галузей та регіонів, прогнозами основних макроекономічних показників; визначення не лише поточних, але й середньострокових цілей фінансово-економічної політики, розроблення напрямів та заходів щодо їх досягнення; поточна оцінка можливих економічних, соціальних, політичних наслідків реалізації бюджетної політики у майбутньому.

Під час формування місцевих бюджетів необхідно враховувати наступні принципи планування їх видаткової частини: принцип відповідності полягає у тому, що закріплення видаткових зобов'язань за місцевими бюджетами має відповідати наданим органам місцевого самоврядування повноваженням визначати обсяг і структуру видатків. Тільки у разі дотримання принципу відповідності можна говорити про можливість використання всіх переваг децентралізованого підходу до фінансового забезпечення суспільних благ; принцип безперервності означає, що бюджетні видатки потрібно розглядати як безперервний процес руху фінансових потоків. У цьому контексті використання коштів бюджету з одного боку є кінцевим етапом руху бюджетних коштів, а з іншого - доходами для працівників бюджетних установ, які отримують заробітну плату, виручкою суб'єктів підприємницької діяльності, котрі постачали товари та послуги для потреб бюджетних установ; принцип раціональності передбачає необхідність ефективного використання коштів місцевих бюджетів. Бюджетні видатки мають досліджуватися на предмет їх ефективного використання, оскільки без оцінювання результатів діяльності суспільного сектору важко відповісти на запитання про оптимальний баланс між суспільним та приватним секторами. В першу чергу необхідно звертати увагу на значні за обсягом видатки місцевих бюджетів; принцип соціальності передбачає, що видатки місцевого самоврядування мають спрямовуватися на задоволення суспільних потреб населення. Це обумовлено тим, що бюджет за своєю сутністю - це суспільний фонд, що передбачає залучення громадськості до його формування, а також оприлюднення звіту про його виконання. Крім того, бюджетні кошти є основним джерелом фінансування переважної більшості об'єктів соціальної інфраструктури; принцип повноти відображає потребу врахування усіх видатків органів місцевого самоврядування у видатковій частині відповідних місцевих бюджетів.

Враховання зазначених принципів під час планування видаткової частини місцевих бюджетів надасть можливість підвищити рівень бюджетної збалансованості, ефективності використання фінансових ресурсів місцевого самоврядування, сприятиме послідовності у проведенні бюджетної політики на місцевому рівні.

Висновки. Видатки місцевих бюджетів є ефективним інструментом регулювання соціально-економічного розвитку території. Особливості функціонування видатків місцевих бюджетів виявляються у їх складі та структурі, а ефективність їх планування визначає рівень результативності здійснення місцевими органами влади покладених на них функцій і повноважень. Планування видатків місцевих бюджетів є важливою складовою системи фінансового управління, що забезпечує формування бюджетних показників шляхом встановлення цілей як на наступний бюджетний період так і на перспективний період з метою підвищення ефективності, дієвості та прозорості бюджетного процесу. Реформування системи планування видатків місцевих бюджетів повинно відбутись із урахуванням досвіду країн з розвинутою та перехідною економікою, у тому числі в частині запровадження програмно-цільового методу та середньострокового планування в бюджетний процес на рівні місцевого самоврядування. Підхід розвинутих європейських країн до програмно-цільового бюджетування є важливим з точки зору необхідності посилення бюджетної дисципліни та підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів завдяки їх багаторічному плануванню та раціоналізації розподілу бюджетних коштів за пріоритетними напрямками регіонального розвитку. Під час розробки методологічної бази для складання та виконання місцевих бюджетів за програмно-цільовим методом доцільно врахувати відповідний досвід в частині впровадження системи моніторингу й оцінки бюджетних програм на основі результативних показників їх виконання.

Список використаних джерел

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки / Пер. з нім. – К. : Либідь, 2000. – 609 с.
2. Буряченко А.Є. Впорядкування міжбюджетних фінансових потоків / А.Є. Буряченко // *Вчені записки: зб. наук. праць*. Вип. 12. – К. : КНЕУ, 2010. – С.160–165.
3. Зайчикова В.В. Місцеві фінанси України та європейських країн / В.В.Зайчикова. – К. : НДФІ, 2007. – 299 с.
4. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин. – К. : Наукова думка, 2006. – 432 с.
5. Місцеві фінанси /за ред. О.П. Кириленко. –К. : Знання, 2006. – 677 с.
6. М'яковський А.І. Формування місцевих бюджетів як складова соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць / А.І. М'яковський // *Наукові праці НДФІ*. – 2009. – Вип. 2 (47). – С.3-17.
7. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ. – М. : Вільямс, 2010. – 1360 с.
8. Теорія фінансів / За ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
9. Циммерманн Х. Муниципальные финансы / Х. Циммерманн; пер.с нем. – М. : Дело и Сервис, 2003. – 352 с.
10. Чугунов І.Я. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І.Я. Чугунов, В.Д. Макогон // *Вісник КНТЕУ*. – 2014. – №4. – С.79-91.

References

1. Blankart Sh. *Derzhavni finansy v umovakh demokratii: vstup do finansovoi nauky* / Per. z nim. K. : Lybid, 2000. 609 s.
2. Buriachenko A.Ye. *Vporiadkuvannia mizhibudzhethnykh finansovykh potokiv* // *Vcheni zapysky: zb. nauk. prats. Vyp. 12*. K.:KNEU, 2010. S.160–165.
3. Zaichykova V.V. *Mistsevi finansy Ukrainy ta yevropeiskyykh krain*. K. : NDFI, 2007. 299 s.
4. Lunina I.O. *Derzhavni finansy ta reformuvannia mizhibudzhethnykh vidnosyn*. K. : Naukova dumka, 2006. 432 s.
5. *Mistsevi finansy* /za red. O.P. Kyrylenko. K. : Znannia, 2006. 677 s.
6. Myarkovskiy A.I. *Formuvannia mistsevykh biudzhethiv yak skladova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku administratyvno-terytorialnykh odynyt* // *Naukovi pratsi NDFI*. 2009. Vyp. 2 (47). S.3-17.
7. Samuelson P., Nordhauz V. *Ekonomika* / per. z anhli. M. : Vyljams, 2010. 1360 s.
8. *Teoriia finansiv* / Za red. V.M. Fedosova, S.I. Yuriia. K. : Tsentri uchbovoi literatury, 2010. 576 s.
9. *Cymmermann Ch. Munycypalnie fynansi* / per.s nem. M. : Delo y Servys, 2003. 352 s.

Дані про автора

Карамушка Лариса Іллівна директор Департаменту фінансів
Київська обласна державна адміністрація

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Карамушка Лариса Ильинична директор Департамента финансов
Киевская областная государственная администрация

DATA ABOUT THE AUTHOR

Karamushka Larissa Illivna director of Finance department
Kyiv Regional State Administration

УДК 336.512

АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Козарезенко Л.В.

Предметом роботи є аналіз європейського досвіду розподілу бюджетних видатків. Метою роботи є напрацювання пропозицій щодо пріоритетних напрямів розподілу бюджетних видатків в Україні. Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі аналізу розподілу бюджетних видатків ЄС в постсоціалістичних країнах. Результати роботи. Доведено, що розподіл бюджетних видатків відбувається у відповідності із задекларованими пріоритетами розвитку Європейського Союзу. Видатки переважно спрямовані на розвиток сільського господарства та регіональну політику. В межах розвитку регіональної політики в аналізованих країнах кошти спрямовані на розвиток транспортної інфраструктури, капітальний ремонт та будівництво шляхів сполучення, реалізацію екологічних проектів. Деяка частка видатків спрямовується на проекти у сфері освіти та наукові розробки у сфері охорони здоров'я. Висновки: Капітальні видатки бюджету ЄС умовно можна охарактеризувати за декількома напрямками: видатки на розвиток людського потенціалу, регіональний розвиток, видатки на сільське господарство та інноваційний розвиток. Також можемо виокремити такі критерії розподілу видатків: наявність екстернальних ефектів, висока економічна та соціальна ефективність, високий рівень інноваційності проектів, сприяння інтеграції країни-отримувача коштів до європейського та світового економічного простору, наявність чітких критеріїв ефективності видатків.

Ключові слова: бюджет, бюджетні видатки, людський потенціал, регіональна політика, зайнятість, економічне зростання.

АНАЛИЗ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ РАСХОДОВ: УРОКИ ДЛЯ УКРАИНЫ

Козарезенко Л.В.

Предметом работы является анализ европейского опыта распределения бюджетных расходов. Целью работы является наработка предложений по приоритетным направлениям распределения бюджетных расходов в Украине. Методология проведения работы. Работа выполнена на основе анализа распределения бюджетных расходов ЕС в постсоциалистических странах. Результаты работы. Доказано, что распределение бюджетных расходов происходит в соответствии с декларируемыми приоритетами развития Европейского Союза. Расходы преимущественно направлены на развитие сельского хозяйства и региональной политики. В рамках развития региональной политики в рассматриваемых странах средства направлены на развитие транспортной инфраструктуры, капитальный ремонт и строительство путей сообщения, реализацию экологических проектов. Некоторая доля расходов направлена на проекты в сфере образования и научные разработки в сфере здравоохранения. Выводы: Капитальные расходы бюджета ЕС условно можно охарактеризовать по нескольким направлениям: расходы на развитие человеческого потенциала, региональное развитие, расходы на сельское хозяйство и инновационное развитие. Можем выделить следующие критерии распределения расходов: наличие экстернальных эффектов, высокая экономическая и социальная эффективность, высокий уровень инновационности проектов, содействие интеграции страны-получателя средств в европейское и мировое экономическое пространство, наличие четких критериев эффективности расходов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетные расходы, человеческий потенциал, региональная политика, занятость, экономический рост.

ANALYSIS OF EUROPEAN EXPERIENCE DISTRIBUTION OF PUBLIC EXPENDITURE: LESSONS FOR UKRAINE

Kozarezenko L.V.

The subject of the paper is to analyze the European experience of the distribution of budget expenditures. The aim is operating time of proposals for priority allocation of budget expenditures in Ukraine. The methodology of work. Work carried out on the basis of analysis of the distribution of the EU budget expenditure in the post-socialist countries. The results of the work. It is proved that the distribution of budget expenditure in accordance with the declared priorities of the European Union. Expenses primarily focused on the development of agriculture and regional policy. Within the framework of regional development policy in the countries funds aimed at the development of transport infrastructure, overhaul and construction of Railways, environmental projects. Some fraction of the cost goes to projects in the field of education and scientific research in health care. Conclusions: Capital expenditures of the EU budget can be roughly characterized in several ways: the cost of human development, regional development, spending on agriculture and innovative development. Can identify the following criteria for the allocation of costs: the presence of external effects, high economic and social efficiency, a high level of innovative projects that promote the integration of the recipient country means in European and world economy, the presence of clear criteria for cost-effectiveness.

Key words: budget, budget expenditures, human potential, regional policy, employment, economic growth.